

«ЗДРАВНЕ» за сега излиза три пѣти въ мѣсець: на 1-о, 10-о и 20-о число. Цѣната му за осемъ мѣсеца, отъ 1 Май до 20 Декемврий 1886 г., е седмъ лева въ България и осемъ лева за въ странство. — Абонатитѣ се адресиратъ направо до редакцията, въ гр. Варна, същевременно като предплатятъ съ пощенскій записъ (а не въ марки). — Обявления се приематъ съ плата по 30 стот. за единъ редъ петитъ.

ЗДРАВНЕ

За всѣка напечатана въ «ЗДРАВНЕ» оригинална статья редакцията плаща по петъ стотинки за всѣкий редъ. — За промѣняване адресътъ на спомоществателя се плаща 40 стотинки, безъ които адреса не се промѣнява. Заявления за неполучаването на нѣкой брой трѣба да се правятъ не по-късно слѣдъ получаването на слѣдующий брой; въ противенъ случай се оставатъ безъ послѣдствие.

ОБЩЕДОСТЪПЕНЪ МЕДИЦИНСКИЙ И ХИГИЕНИЧЕСКИЙ ВѢСТНИКЪ

Per noctem ad lucem!

Отъ мракъ къмъ свѣтлина!

СЪДЪРЖАНИЕ: Писъчни бани. — Гнила жаба (прод.). Отъ д-ра Г. М. Герценштейнъ. — Първа помощъ при отровния. — Присажданието на длъцата (край). Отъ Миг. Первушинъ. — Домашна аптека. — Отговори.

Пѣсъчни бани.

Съ думата «баня» обикновенно се съединява понятие за гуждане тѣлото въ нѣкоя жидкостъ — обикновенна, морска или минерална вода; общензвѣстна е така също парната (турска, римска, русска) баня. Но малонзвѣстна е сухата баня, къмъ която послѣдната дума «баня» даже не прилича добръ.

Сухитѣ бани сж играли въ медицината доста голѣма роль и сега даже тукъ-тамъ още се употребяватъ отъ народа. Тѣй напримѣръ, въ предишното време охтиката и живеницата се лѣкуваше съ баня отъ прѣстъ: болния го налагали съ прѣсно ископанна прѣстъ. Тази земляна баня се употребява още и сега при ударването отъ молния (блѣскавица)¹⁾. Също така съ почетъ се е ползовала и банята отъ сухитѣ, малко истоплени листия отъ разни дървета, най-често брястови: болния го гуждали въ една голѣма торба, напълнена съ топли брястови листия. Понататѣкъ, се употребява още банята отъ прѣсно сѣно, като срѣдство срѣщу ревматизма, водянката (набирането на водата) и проч.

Отъ величитѣ тѣзи сухи бани въ сегашното време въ медицината се ползоватъ съ довѣрие още само банитѣ отъ пѣсѣкъ и отъ калъ. Пѣсъчните бани се състоятъ въ

това, че всичкото тѣло на болния се посыпа съ топълъ пѣсѣкъ, стопленъ на слънцето или искусствено. Въ странство има заведения, въ които лѣкуватъ болнитѣ само съ стопленния пѣсѣкъ. Обикновенно посыпаатъ тѣлото съ топълъ пѣсѣкъ на дебелина отъ 1 $\frac{1}{2}$ —2 руна, а на гърдитѣ и корема на дебелина само отъ 6 сантиметра.

Пѣсъчните бани, както и воднитѣ, биватъ общи и мѣстни: обща тя се нарича, когато се покрива съ пѣсѣкъ цѣлото тѣло на чловѣка, а мѣстна — когато се посыпа съ пѣсѣкъ само една часть отъ тѣлото му. Температурата на общата пѣсъчна баня бива отъ 47° до 50° Ц., а на мѣстната дохожда и до 56° Ц. Въ подобни бани долнитѣ слоеве на пѣсѣка биватъ по-топли, отъ колкото горнитѣ и за това тѣзи бани се употребяватъ по-горѣщи, отъ колкото обикновеннитѣ. Пѣсъчна баня въ 46° Ц. има сжщо дѣйствие, както водната баня въ 39° Ц. Продължителността на общата пѣсъчна баня бива отъ 25 до 45 минути, а на мѣстната — отъ 1 до 1 $\frac{1}{2}$ часа.

Къмъ недостатъцитѣ на пѣсъчните бани принадлежи този, че тѣ нѣматъ една равномерна температура; но по нѣкогажъ този недостатъкъ се обръща въ достоинство, — именно, когато се изисква, щото извѣстната часть на тѣлото да се стопли по-много, отъ колкото другитѣ части. Понататѣкъ, пѣсъчните бани тѣжко се пренасятъ, защото чловѣкъ се принуждава да лежи дълго време въ бездѣйствие. Къмъ неприятнитѣ принадлежи още и това, че пѣсъчните бани калятъ болния и изискватъ подирѣ една топла водна баня.

¹⁾ Глѣд. «Здравне», 1885, стр. 98.

Пъсчнитъ бани иматъ влияние върху кръвообращението, като замедляватъ послѣдното въ едни части на тѣлото и го ускорятъ въ другитъ части. Пъска влива въ себѣ си потѣтъ, вслѣдствие на което топлината на тѣлото се уголѣмява до $2\frac{1}{2}$ градуса. Чрезъ механическото си налѣгане и триенето на пъсчнитъ зрънца, пъсчнитъ бани дѣйствуватъ успѣшно въ тѣзи случаи, гдѣто се изисква отдѣляване на жидкостта изъ организма. Подобни болѣсти сж: нѣкои водянки (особенно при болѣстята на бѣбрецитъ), набирание на жидкости (ексудати), хроническия ревматизмъ и пр. Пъсчнитъ бани особенно добръ дѣйствуватъ при водянкитъ на дѣцата (напр., слѣдъ ситната шарка).

Приготвенето на пъсчнитъ бани е твърдѣ просто: край морето винаги има много дребенъ и чистъ пъсѣкъ, който се стоплява отъ слънцето. Като събиремъ този пъсѣкъ на една купчина, тургаме по разнитъ мѣста на пъсѣка термометръ, за да издиримъ срѣдната температура (топлина) на пъсѣка и слѣдъ това посипваме съ него тѣлото, споредъ свѣта на доктора, на известна дебелина и до известно време. Подиръ пъсчната баня трѣбва всѣкий пътъ да си измиемъ тѣлото съ чиста вода, което е лесно, когато се намираме край морето. Искусственитъ пъсчни бани се правятъ, като взематъ чистия пъсѣкъ, турятъ го на желѣзни книги, стоплятъ го на слънцето или на собата и го употрѣбятъ, както е показано по горѣ.

Нашитъ дѣца твърдѣ често се ползватъ съ пъсчни бани, безъ да знаятъ това: като си играятъ изъ улицитъ, градинитъ и проч. на земята, тѣ се посипватъ съ топлия пъсѣкъ, за което доста имъ се каратъ майкитъ. А между това тѣзи дѣтински играчки въ топлия пъсѣкъ заслужватъ поощрение, а не мъчение, защото незабѣлжително исцѣрватъ разнитъ болѣсти, както живеница, водянки, рахитизмъ (английска болѣсть) и други.

Ако вече за ползване съ обикновената или морската баня се изисква лѣкарскитъ свѣтъ, основанъ на преглѣждането на болния, тогава по-вече е опасно да

прибѣгваме къмъ пъсчната баня, безъ да попитаме доктора. У насъ въ отношение къмъ банитъ царува голѣмо зло. Нашитъ минерални и морски бани никакъ не сж устроени, съставътъ на първитъ почти никакъ не е известенъ, а между това огромно число болни всѣко лѣто върви на лѣжитѣ. Виждахме охтичави болни, които се връщатъ отъ лѣжитѣ, излѣгани въ ожиданята си, даже по-вече още повредени. Отъ разказитъ за състоянието на банитъ, за неудобствата имъ, за тамкашния животъ настрахатъ на чловѣка космитъ...

На всѣкий случай ще отбѣлжимъ тука, че охтиката, болѣсти на сърдцето, силното изнеможение и голѣмата тлѣстина не дозволитъ употрѣбяването на пъсчнитъ бани.

Гнила жаба (дифтеритъ).

Отъ д-ра Г. М. Герценштейнъ.

(Продължение.)

Най-опасната форма на гнилата жаба е, когато има на болнитъ части омъртвение, гангрена. Въ селата често се срѣща такава форма, благодарение на селскитъ билери, баби и бербери, които, като нѣматъ никакво понятие за гнилата жаба, лѣкуватъ я по своему: тѣ размачкватъ надутитъ сливици, като си пхватъ двата прѣста въ устата и отъ вънъ подпиратъ съ другата си ръка и растриватъ сливицитъ. Такава форма на гнилата жаба се развива твърдѣ бързо; силата на болния отпада, лицето се представлява изсмукано, появяватъ се чести студени трѣперания, болния се изпражня подъ себе си и скоро умира.

Болния макаръ и да се е избавилъ отъ нѣкоя отъ тѣзи форми, ний не трѣба да мислимъ, че той не е въ опасност: болния отъ гнила жаба, когато е даже на оздравяние, пакъ може да се подхвърли на нѣкое вторично разболѣване, особенно отъ параличъ¹⁾ на нѣкоя част на тѣлото, най-често на грѣкланя и глѣтката. Паралича се развива съвършено не забѣлзанъ отъ болния и отъ окръжаващитъ го. Ето защо, когато болния захваща да оздравя, трѣба внимателно да се наглѣдва и да се взематъ предпазителни мѣрки противъ подобни неочаквани случая: то е щастие, ако се схванатъ само ръцѣтъ или краката, пъкъ даже мекото небе и глѣтката; подобни схващания

¹⁾ Параличъ се казва, когато нѣкой членъ отъ нашето тѣло се схване и не можемъ да го движимъ.

приминаватъ сами по себе си, безъ никакво лѣкувание. Но съвѣстѣ е друга работа, ако се схване сърдцето, затова че подобно явление се показва съ моменталната (бързата) смъртъ на болния.

Като се има работа съ болни, естествено, желателно е да се предвиде исхода на болѣстѣта нѣмъ. При гнилата жаба е твърдѣ трудно да се предскаже това. На най-доброевъѣстнитѣ доктори се е случвало да наблюдаватъ, че отъ начало леко преминалата болѣстъ изведнажъ взема твърдѣ лошава характеръ; по нѣкога се случва, че почти безнадежднитѣ случаи сѣ свършвали съ неочаквано пълно оздравяние. При всичко това можемъ да кажемъ, че колкото по рано е обърналъ внимание болния на себе си, на своята болѣстъ, колкото по отъ рано сѣ захванали да я лѣкуватъ, колкото е по силенъ и възрастенъ болния, — толкова повече можиме да се надѣваме, че той ще пренесе това страдание. Малолѣтнитѣ, пусталитѣ и които сѣ запустнали болѣстѣта си умиратъ по-често, отъ колкото по силнитѣ. Извѣстно е, че въ повечето случаи, катарралната форма, която не е преминала въ крупозна, се свършва съ оздравяние. Тѣй сѣщо оздравятъ и въ тѣзи случаи, гдѣто налетитѣ (дамгитѣ) покриватъ незначителна повърхностъ. Скорото и силното надувание на шийнитѣ и подчелюстнитѣ слѣзи въ повечето случаи ни каратъ да се боимъ, че болѣстѣта ще се свърши не благополучно.

Предпазване.

Какъ да се предпазимъ отъ гнилата жаба? Какви, както казватъ докторитѣ, профилактически ¹⁾ мѣрки да вземемъ?

По напредъ бѣше казано, че гнилата жаба произлиза отъ развѣжданieto на болната лигава ципа особини глѣбички, които се разнасятъ изъ въздуха, предаватъ се чрезъ дрѣхитѣ ни, обущата ни и въобще чрезъ всичкитѣ нѣща, които сѣ били при болния. Тѣзи глѣбички се намиратъ твърдѣ много въ лигитѣ, слюмкитѣ и храчкитѣ, които исхрочва болния. Слѣдователно, за да имаме по малко причина за разболяване отъ гнила жаба, ний трѣба да се погрижимъ, щото въздуха, който дѣхаме, да бѣде чистъ, дрѣхитѣ, които ний носимъ, да не съдържатъ въ себе си зародиши на тѣзи глѣбички и лигавата ципа на нашето гърло да бѣде до толкова здрава, щото глѣбичкитѣ да не могатъ да намѣрятъ на нея удобна почва за своето развѣждане.

Значи, че трѣба да се направи въздуха и нѣщата на болния безвредни, да се унищожатъ въ тѣхъ заразата: сирѣчь, да се дезинфекци-

ратъ. Трѣба да се дезинфекциратъ не само нѣщата, които сѣ допирали до болния, но и въздуха, който той дѣха, помѣщенieto, въ което той живѣй, — тѣй като всичко това може да распространява заразата. Най-главния нѣенъ источникъ се явява самъ болния, който и я распространява на онии, които го окръжаватъ.

Има много срѣдства, които се употребяватъ за дезинфекция (обеззаразяване); но едни сѣ много скѣпи, а други макаръ и евтини, но не достигатъ цѣльта си; за това ний ще спомѣнемъ само за нѣкои ¹⁾. За чистотата на въздуха, който се намира въ помѣщенieto, трѣба да имаме най-голяма грижа; той се разваля отъ присѣтствието на много хора, отъ горѣнието на свѣщи, газъ и пр. Всѣкий знае, че въ една стая, когато има много хора, въздуха скоро става тѣжакъ, задушливъ и когато стоимъ повече, усѣщаме главоболие, което произлиза отъ неговата разваленностъ. Въздуха трѣба постоянно да се смѣнява съ чистъ; затова въ всѣка стая трѣба да има прозорци, които трѣба да се отварятъ нѣколко пѣти въ день. Много хора ги е страхъ да отварятъ прозорцитѣ, да не настинатъ. За това по-добре е, да се отварятъ прозорцитѣ, когато гори собата и да се затварятъ, когато престане да гори; или, който го е страхъ да не настини, когато прозорцитѣ сѣ отворени, то той въ това време да премине въ друга стая. По селата ако и да има прозорци, но тѣхното отваряние зимно време е затруднително, защото всичкото семейство е събрано въ една стая; за да не настини нѣкой, отворенитѣ прозорци могатъ да се завѣсятъ съ платно или съ пешкиръ. Въздуха макаръ и да не влѣзва силно, но все пакъ се пречистя (се подновява).

Въ селата и малкитѣ градове е необходимо да се обърне внимание на слѣдующето: жителитѣ иматъ лошъ навикъ да хвърлятъ около къщитѣ смѣтъ, помия и други нечистотии, които заразяватъ въздуха и земята; послѣдната като се налива съ нечистота влага отъ нечистотитѣ, напиватъ се отъ нея и стѣнитѣ на къщата. Всичко това е вредно за здравето. Трѣбва непременно да се очисти двора и нечистотитѣ да се исхвърлятъ на далечъ отъ жилището. Освѣнъ очистванието на въздуха, трѣбва да се погрижимъ и за очистванието на самото помѣщение, като се пречисти и се замажатъ стѣнитѣ съ варъ.

(Слѣдва.)

¹⁾ За дезинфекцията дадохме миналата година („Здравие“, № 14 и 15) подробно описание; но, по важността на предметъ, оставяме на почитаеми авторъ да расправи още веднажъ върху нея. Редакц.

¹⁾ Профилактиката ни учи какъ да се предпазваме отъ болѣстѣтъ.

Първа помощ при отравяния.¹⁾

Въ тази статия не можемъ да се докоснуваме до всичкитѣ отравяния, а само до по-важнитѣ ѝ по-честитѣ отъ тѣхъ. Отравянията распредѣляваме по азбученъ редъ — да се намѣрватъ по-лесно и читателя ще стори добръ, ако се потруди да изучи противоотровитѣ наизустъ. Преди всичко трѣбва да кажемъ нѣщо, какъ се познава че единъ човѣкъ е отровенъ, защото тази работа понѣкогажъ е лека, а другий пътъ е просто невъзможно да се познае. Ако човѣкъ, който преди е билъ съвършено здравъ, падне изведнажъ тѣжко боленъ, бѣлва, припада, то неволно се явява подозрѣние, че той — умислено или неумислено — е отровенъ и трѣбва да се распита: да ли той преди е страдалъ отъ нѣщо подобно, какъвъ му е занаята (защото има занаятчи, които работятъ съ отровни нѣща), какво е въ този день? Внимателно трѣбва да се преглѣда каквото се намира наоколо: остатъци отъ храна, отъ питиета, защото по тѣхъ може понѣкогажъ да се познае отровата. Трѣбва да се научимъ за нравственното и материалното положение на болния, за да съдимъ, споредъ това, имало ли е основание за отравяние. Сърдечни удумвания на болния тѣй сѣщо понѣкогажъ спомогатъ да стане той откровенъ и да се признае въ това, въ истинността на което се съмнѣваме, ако има въ що. Всичкитѣ блювателни и долни испражнения да се събератъ и да се пазятъ до пристигването на доктора.

Въ много случаи на отравяние могатъ да служатъ показанитѣ долу домашни срѣдства; но въ нѣкои случаи, гдѣто домашнитѣ срѣдства сѣ недостатъчни, необходимо е да се вземе противоотрова отъ аптеката. Разбира се, че въ всичкитѣ случаи на отравяние, послѣ първата помощъ, трѣбва да се обръщаме пакъ къмъ лѣкаря.

Отрови	Помощ и противоотрови.	Отрови	Помощ и противоотрови.
Афионъ: морфинъ, наркотинъ, кодеинъ и солитѣ имъ.	Блювателно отъ 2 грамма цинковъ купоросъ на 120 грамма вода, чрезъ 5 минути по лъжица, догдѣто се появи блюванне. Въ сѣщото време се облива главата съ хладна вода. Яко черно кафе съ два грамма танинъ. Къмъ слѣпитѣ очи и задъ ушитѣ пиявици. Промивателно съ рициново масло.	Вредителни газове: въгленъ димъ, въглекислота, въгледородъ, газъ за освѣтленне, клоачний и други газове.	Прѣсенъ въздухъ, хладни намокрявания на главата и грѣбнака. Да се мирише аммиакъ. Триеннето тѣлото съ оцетъ и ракия. Да се пие лимонадъ или отваръ ленено сѣме; напоследъкъ топли (ножна и рѣчна) бани.
Бисмутови цвѣтове (Blanc d'Espagne, blanc de ford)	Блювателно отъ единъ граммъ ипекакуана. Прегорена магнезия съ млѣко, или яйченъ бѣлтѣкъ, избитъ на пѣна, съ млѣко и сода. Триенне корема съ масло. Промивателно изъ отваръ отъ ленено сѣме съ два грамма афионова тинетура.	Варъ: ядлива варъ и солитѣ ѝ.	Шекеренъ сиропъ съ вода по 1 чашка. Да се пие отваръ отъ ленено сѣме съ шекеръ, по 1 чаша. Отъ време на време по 1 лъжица прованско масло.
Блювателний орѣхъ (pux vomica, стрихнинъ и солитѣ му).	Блювателно изъ единъ граммъ цинковъ купоросъ въ 120 грамма вода, всѣки 5 минути по трапезна лъжица, до гдѣто се появи блюванне, което се поддържа съ отваръ отъ ленено сѣме. Подиръ растворъ отъ 4 грамма танинъ въ 30 грамма вода, по чайна лъжичка, или отваръ отъ дѣбова кора. Хладни намокрявания на главата и грѣбнака. Синапизми на корема. Промивателно съ рициново масло.	Кълбасна (суджучна) отрова.	Блювателно изъ ипекакуана и поддържане блюванне съ отваръ отъ ленено сѣме. Черно кафе съ 20 капки растворъ отъ въглекиселъ аммиакъ. Промивателно изъ отваръ отъ ленено сѣме съ рициново масло. Да се пие лимонада съ вино. Тѣлото да се трие съ оцетъ.
		Киселини: симпурна, азотна, солена, щавелева и др.	Смѣсъ 80 грамма прегорѣла магнезия и 1500 грамма вода съ шекеръ, да се пие по 1 чаша дълго време. Хладни намокрявания на главата. Отъ време на време по 1 лъжица прованско масло.

¹⁾ Ueber Vergiftungen von C. Czuberka. — Рецептѹра отъ Ю. Траппъ, прев. П. Палашевъ. — Календаръ для врачей д-ра Горюхова. — Токсикология Работю, пр. Е. Пелляканъ. —

Отрови	Помощь и противоотрови.
Кибритъ.	Вижь фосфоръ.
Мишеморъ: бѣлий, желтъ и червенъ.	Блюванieto, появено отъ самата отрова, се поддържава съ топло млѣко или яйченъ бѣлтѣкъ, избитъ на пѣня. Подиръ се дава противотрова Фукса (изъ аптеки), по трапезна лъжица, всѣки 5 минути. Дава се на отровения да пие млѣко съ варена вода. Промивателно съ дървено масло.
Мѣдни отрови: мѣдний зеленъ, мѣдний купоросъ, въглекисела мѣдъ и мѣдни цвѣтове (бон).	Блюванieto се поддържава съ млѣко и яйченъ бѣлтѣкъ, избитъ на пѣня. Подиръ се дава смѣсъ отъ 30 грамма желѣзенъ прахъ, 15 грамма симпуръ и 350 грамма вода, по 1 супна лъжица, или смѣсъ: 30 грамма прегорѣла магнезия, 180 грамма вода и 90 грамма шекеръ.
Оловна (калайна) соль: еднохлористо олово.	Блювателно отъ 1 граммъ ипекакуана (ако блюванieto отъ само себѣ си не се яви) и поддържанie блюванieto съ млѣко. Прегорѣла магнезия съ млѣко или растворъ отъ сода съ млѣко. Триение корема съ масло, като се прибави два грамма афионова настойка. Промивателно изъ млѣко съ афионъ.
Отровни гъби.	Блювателно отъ единъ граммъ ипекакуана; послѣ лъжица рициново масло и промивателно изъ сѣщото. Растворъ 4 грамма танинъ въ 30 грамма вода, по чайна лъжичка. Напоследѣтъ, 20—30 Хомановски капки съ една афионова настойка. Да не се дава оцетъ.
Попадийна (буника, бѣлена, hyosciamus)	Черно кафе или силенъ чай. Студени намокрявания на главата, синапизми гѣмъ краката. Вътрѣшно: единъ гратанинъ на 24 грамма вода, по чайна лъжичка, всѣкий часъ; или отваръ отъ дѣбова кора, всѣкий часъ по чорбяна лъжица. При упадване на силитъ — вино и $\frac{1}{2}$ граммъ камфора въ 15 гретеръ, по 20 капки, въ захарна вода.

Отрови.	Помощь и противоотрови.
Петролеумъ (керасинъ, газъ)	Блювателно изъ единъ граммъ ипекакуана. Скърбѣлъ или замѣкъ съ вода. Яйченъ бѣлтѣкъ, избитъ на пѣня. Промивателно.
Рибна отрова	Вижь кълбасна отрова.
Свинцови (крушумени) отрови: свинцовий шекеръ, бѣлпло, минимъ, желти свинцови цвѣтове (бон).	Блювателно отъ единъ граммъ ипекакуана. Подиръ това растворъ отъ 60 грамма горчива соль въ 350 грамма вода, да се пие по 1 чаша. Млѣко съ яйченъ бѣлтѣкъ, избитъ на пѣня. Промивателно съ горчива соль.
Сирна отрова.	Вижь кълбасна отрова.
Спиртъ, етеръ, хлороформъ.	Блювателно изъ единъ граммъ ипекакуана. Прѣсенъ въздухъ, хладни намокрявания по главата, грѣбнака и гърдитъ. Да се пие содови прахове или селтерска вода. Промивателно съ рициново масло и готварска соль. Триение тѣлото съ лѣплива мазъ.
Тютюнъ.	Студени намокрявания на главата; прѣсенъ въздухъ, кафе; танинъ единъ граммъ на 30 грамма вода, всѣкий часъ по чайна лъжичка; или амниачни капки (liquor ammonii anisati) по 10 капки, въ захарна вода, всѣкий $\frac{1}{2}$ часъ.
Трихини.	Вижь кълбасна отрова.
Ухапвания (отъ змия, бѣсно животно, пчела или оса)	Немедленно слѣдъ ухапване то да се изсмучи добръ раненото мѣсто; подиръ да се превърже най тѣсно (но трѣбва да трае малко време, защото инакъ може да стане гангрена — омъртвение); раната да се изгори съ огънь. Вътрѣшно: единъ граммъ каломель, на три пѣти, презъ часъ, или амниачна жидкость (liquor ammonii) по 5 капки въ захарна вода, всѣкий часъ. Да се търси немедлената лѣкарска помощъ. Ако животото отъ пчела или оса остане въ раната, да се извади. На раненото мѣсто да се турятъ студени кърпи или ледъ. Подиръ намокрявания съ амниачна жидкость (liquor ammonii), размѣсена съ чай или ракия.

Отрови.	Помощ и противоотрови.	Отрови	Помощ и противоотрови.
Фосфоръ: фосфорно тѣсто за мишки и фосфорния кибритъ.	Блювателно изъ единъ граммъ ипекагуана съ голѣмо коли- чество отваръ отъ ленено сѣме. Подиръ 30 грамма пре- горѣла магнезия, 180 грамма вода и 90 грамма хлорна во- да, по супна лъжица; или растворъ 8 грамма хлоринова вода, по лъжица. Мазни масла никакъ да не се даватъ.	Черна жршъ (главня, <i>secale</i> <i>cornutum</i>).	Блювателно изъ единъ граммъ ипекагуана. Поддържане блюванieto съ отваръ отъ ленено сѣме. Подиръ маслена емулзия. Растворъ половинъ граммъ камфора въ 15 грамма етеръ, по 20 капки на ше- керъ, съ чай отъ лай-лай- кучка. Напоследъкъ, растворъ 4 грамма танинъ въ 30 грам- ма вода, по 20 капки, съ чай отъ лай-лай-кучка.

За присажданieto на дѣцата.

Отъ Мих. Первушинъ.

(Край.)

— Какво трѣбва да се прави, слѣдъ като се присади дѣтето?

— Дѣтето, слѣдъ като се извърши операци-
ята на присажданieto, трѣбва много добръ да
се пази. Трѣбва да се държи винаги въ умѣ-
ренна топлина и чистъ въздухъ, да се не из-
лага никогажъ на остъръ вѣтъръ и настинка;
въ топло време може да се изнася на расходка
по улицата, даже цѣлъ день. Ванна (окапва-
ние) може да му се направи чакъ на 4-й день
и да се продължава по обыкновенния редъ до
8-я день; послѣ пакъ трѣбва да се прекрати
до като засягне съвършено присадката и то-
гава вече може да се слѣдва редовно. А вмѣсто
да го капятъ, могатъ да взематъ единъ мекъ
сюнгеръ, намокренъ въ топла вода и съ него
да отриватъ тѣлото на дѣтето; дрѣшките му
трѣбва да се държатъ постоянно чисти и по-
честичко да се промѣняватъ; въ баня не може
да се занесе чакъ до четвъртата недѣля, защото
ще му се налѣятъ съ вода присадките. Ако се
не пази така дѣтето, много лесно може да се
повреди и да му се причини нѣкоя опасност.
Нему не трѣбва да му се дава друга храна,
освѣнъ кърма. Майката или кърмачката трѣбва
да употребява по-вече млѣчна храна, отъ кол-
кото мѣсо и въобще да се храни умѣренно, да
избѣгва всѣкакви люти или спиртлни питиета
и да пази винаги въ себе си душевно спокой-
ствие. Кога около пѣлката на писанката се
появи силна червенина съ подухване или
дребна, като просо, сипаница — тоже червена
и распрѣсната по всичкото тѣло на дѣтето, то
не трѣбва да се боитъ отъ нѣкакви лоши по-
слѣдствия, защото всичко това си минава са-
мичко, безъ да послѣдва нѣщо зло. Затвърдѣ-
лата подпухналост може да се понамазва съ
прѣсно масло, каймакъ чистъ, прованско или
камфорово масло, или пъкъ му се туря кърпа,

намокрена въ куршумена вода¹⁾. Въобще, кол-
кото повече присадката се не смущава и не ѝ
се бърка съ разни срѣдства въ правилното и
самоволното развитие, толкова тя бива по-добра
и по-сполучлива, и наопѣкъ. Презъ всичкото
време, догдѣто присадката не е зарасла съвър-
шенно, изисква се голѣма осторожность, тър-
пѣние и благоразумно глѣдане (пазение) на
дѣтето. При всѣко явно отклонение на присад-
ката отъ нормалния ѝ ходъ, както и въ слу-
чай ако бѣде раздраскана (расчекана), трѣбва
на часа да се иска съвѣтъ отъ доктора.

— Какъ можемъ да се увѣримъ, че, наистина,
добъръ присаденото дѣте не го хваща вече бо-
лѣзненната шарка?

— Ний казахме и по-горѣ, че колкото повече
присадки се направятъ на рѣцѣтъ на дѣтето,
колкото пѣлките имъ бѣдѣтъ, когато се обра-
зуватъ, по-налѣти, по-едри, по-правилни, ѝ тра-
янieto имъ по-продължително, а огнѣтъ у дѣ-
тето по-силенъ, — толкова е по-вѣроятно, че дѣте-
то на по-дълго време ще бѣде предпазено отъ
възможността да се зарази отъ болѣзненната
шарка. Макаръ и да се считатъ тия признаци
за несъмнително доказателство за вътрѣшното
качество на присадената шарка, както и за си-
лата на предпазителността ѝ, все пакъ небла-
горазумно и рискованно би било, ако хванехме
положително да утвърдяваме, че това или онова
дѣте, понеже присажданieto му се извършило
много добръ, то никога вече нѣма да се по-
боли отъ болѣзненната шарка. Едно най оче-
видно доказателство, основано на всѣкидневния
опитъ, е — че съ десетини милиони дѣца,
които сѣ сполучливо присадени, немогатъ вече
да се заразятъ отъ болѣзненната шарка, или
ако и да се зарази нѣкое, но поне тя не дѣй-
ствува на него тѣй силно, както на неприса-
денитѣ; при това ще забѣлѣжимъ, че има

¹⁾ Споредъ миѣнето ни, намокриванията съ куршу-
мена вода сѣ просто вредни. На мѣсто това ний винаги
препорѣчваме да посипватъ въспаленитѣ присадки съ скър-
бѣлъ, оризена пудра или брашно, ако е възможно, на
половина смѣсени съ цинковъ цвѣтъ (*flores zinci*). Редъ.

случаи, въ които дѣца, много сполучливо присадени, страдали сѣ отъ силна болѣзненна шарка, тъй както страдатъ и неприсаденитѣ дѣца. За това, за правилно присадената шарка, може така да се каже: тя предпазва човѣка за по-дълго или по-късо време; но за колко време именно, за колко години — това не е възможно да се опредѣли. Тя пази човѣка толкова години, колкото години тази предпазителна сила се удържи въ неговото тѣло. Но тя постепенно и незабѣлзано все се намалява, изгубва се и се распилява. Значи, ако тя се намира въ нѣкого твърдѣ много, то като се распилява, малко-по-малко все пакъ ще има за презъ цѣлия му животъ; а ако е пѣкъ твърдѣ малко, то рано ще се распилѣ и слѣдователно човѣкътъ, кога да е, ще стане достѣпенъ на заразата. Едната и другата шарка т. е. присадителната и болѣзненната, може да се оприличатъ на два ангела, които се надварватъ да владѣятъ човѣка: присадената шарка е добриятъ ангелъ-хранителъ, а върлющата — болѣзненната — ангелъ-губителъ. Колкото повече се намалява силата и влѣянieto на единътъ ангелъ въ човѣка, толкова повече се увеличава силата и влѣянieto на другия. А за да познаете, да ли правилно присаденото ви дѣте може да се заразява отъ шарката, то направете му второ, повѣрително, контролно присаждане, подиръ единъ мѣсець или повече отъ първото присаждане. Ако тогава майта се нехване, при вчичко че е била най добра, то това е очевидно доказателство, че организмътъ на дѣтето е до сита напълненъ и наситенъ съ предпазителната сила на първо присадената шарка, и наопѣкъ. На практика почти никогашъ не се прави вторично насищане съ присадената шарка, защото родителитѣ не знаятъ това и отъ никого не сѣ чували, тъй шото си мислятъ, че единъ път, като сѣ си присадили дѣтето, то му е достатъчно, и даже негодуватъ, очудватъ се, ако имъ кажишь, вторий път да си присадятъ дѣтето, макаръ то да е възрастно вече на 10—11 години. Повѣрителното присаждане е единственното и най очевидното срдство за познавание: да ли, наистина, правилно присаденото ви дѣте е предпазено на дълго или късо време отъ болѣзненната шарка. Друго, по-вѣрно, повѣрително срдство нѣма.

— Трѣбва ли възрастнитѣ да се присаждатъ ?

— Когато на малкитѣ дѣца, които наскоро сѣ присадени, трѣбва да се направи вторично контролно присаждане, за да се насити добръ организмътъ имъ съ предпазителната шарка, то, разбира се, толкова повече трѣбва да се направи това на възрастнитѣ. Народътъ въобще неправилно сѣди за болѣзненната и присадителната шарка. Тия, които въ дѣтинството си сѣ страдали отъ върлющата шарка, осо-

бенно ако по тѣхъ се виждатъ явни бѣлѣзи отъ нея, считатъ ги като осигурени вече отъ тая болѣсть. Но това мнѣние е съвсѣмъ измамено: не малко пѣти се е случвало, че такива лица пакъ се заразяватъ вторий и третий пътъ даже, презъ малко или много продължителенъ срокъ. Когато такова ужасно самоприсаждане отъ болѣзненната шарка не е въ състояние да запази човѣка отъ вторично заразяване, то какво право можемъ да имаме тогава, да искаме това отъ присадената, по единъ твърдѣ лекъ начинъ, шарка, която е една и сѣща съ първата?! Способността за заразяване отъ шарката се потвърждава отъ ревакцинацията (повторно присаждане) на новобранцитѣ, отъ 21 година, които сѣ претърпѣли въ малолѣтството ситая болѣсть и иматъ явни бѣлѣзи. У тѣхъ не рѣдко пѣти се хваща и повторното присаждане; а това значи, че тѣхния организмъ е изново способенъ да се зарази отъ предпазителната шарка, а колко по-вече пѣкъ отъ болѣзненната, ако се неприсади човѣкъ на време! Ний вече помѣнахме и по-горѣ, че предпазителната сила на присадената шарка не остава неизмѣнна презъ всичкия животъ на човѣка, а постепенно, съ течение на времето, се намалява, слабѣе и най послѣ се изгубва, а по сѣщиятъ начинъ и организмътъ на човѣка се предрасполага къмъ болѣзненната шарка. Ето защо, за предвардване на непоправимото зло, съвѣтватъ да се повтори присаждането и на възрастни дѣца, при встъпването имъ въ училището, гдѣто се събиратъ много въ едно, та достатъчно е отъ едно само болно дѣте между тѣхъ, да се побоятъ всичкитѣ други отъ тая болѣсть. Попитайте народнитѣ учители и учителки и тѣ ще ви потвърдятъ сѣщото съ многочисленни примѣри. Второ, колкото повече време се изминава отъ първото присаждане въ дѣтинството, толкова по-вѣроятна става възможността да се зарази човѣкъ отъ болѣзненната шарка, особено въ периодътъ на пълната възраст, а още по-вѣроятно въ време на трудността. Несъмнителенъ е фактътъ, гдѣто кравитѣ твърдѣ често се заразяватъ отъ болѣзненната шарка въ време на първото отелване. Това сѣщото се забѣлзва и у младитѣ (скоро оженени) жени, въ време на епидемия отъ тази болѣсть. Периодътъ на трудността се счита въобще предрасположенъ къмъ болѣститѣ, между които е и шарката. Колко ужасяющи раскази сме чували ний, какъ млада възрастна мома, здрава и красива, изведнажъ е бивала поражена отъ болѣзненната шарка! Исходътъ бива въобще убийственъ: или остава лунава, съ грозно лице презъ всичкия си животъ, или пѣкъ умира отъ тѣжки мѣки. Колко надѣжди, радости и шастия разрушава тази внезапна болѣсть и колко бѣди и скърби принася на цѣлото семейство! А между това тъй

лесно е да се осигуряваме отъ това зло! Една лека минутна операция, що не пречествува на занятията, и вий сте спасени. И какъ слѣдователно подобно сръдство да се пренебрегва?!... Нѣкои може да кажатъ, че подобна случка е твърдѣ рѣдка: на хилядата поразява едного или двама. Добръ, но кой може ви каза, кого именно отъ тѣзи хиляда ще да сполѣти тази случайностъ? Кой отъ тия пострадали е помислилъ по-отрано, че него ще сполѣти случаятъ? А какво значатъ епидемиятъ на шарката, кога заедно съ дѣцата биватъ поразявани и възрастни?! И колкото повече се ожесточава епидемията, толкова по-вече жертви се оказватъ отъ възрастниѣ... У възрастниѣ, вторично присадени, процесътъ на присаждането преминава по-скоро, сравнително съ първиятъ у дѣцата; пѣпките на присадките биватъ по-дебни и оградени съ една зърниста червеникава подпухналостъ, която се махва на 4-й и 5-й день отъ присаждането. Появява се сърбежъ въ присаденитѣ мѣста и жлезитѣ подъ мишицитѣ отичатъ. Това значи, че присадката не може да се хване както обикновенно, а слѣдователно и болѣзненната не би влияла — за което може да се научи човекъ, като наблюдава триенето и изходътъ на тази вторична контролна присадка.

— А защо трѣбва да се принесе дѣтето при присадителтъ (писача) на 8-й день, а още по-добър на 12-й, послѣ присаждането?

— За да узнаете отъ присадителтъ какъ се е уловила присадката: правилно ли или неправилно; да ли е достатъчна или не, за предпазване отъ болѣзненната шарка, и да ли не трѣбва да се повтори присаждането; не сѣ ли се случили съ дѣтето нѣкои особености и осложнения (не се ли е присѣдинила и друга нѣкоя болѣсть) и въ такъвъ случай какво трѣбва да се прави по-нататъкъ? Много има и до сега още, които се боятъ да си представятъ дѣтето да му преглѣдатъ писанкага, защото се боятъ че щѣли ужъ да взематъ мая отъ нея. Бѣдете спокойни и увѣрени, че никой нѣма да направи такава неблагоприятностъ, даже и да ги карате да вадятъ мая, пакъ нѣма да се съгласятъ: отъ телетата може да се набере мая и за хиляда дѣца; и защо ще ви обиждатъ тогава приса-

дителитѣ, когато има отъ каждѣ да си доставятъ мая?! Та и вий сами никому и за никакви подарѣци не давайте да взематъ мая отъ присадката на дѣтето ви: това ще бѣде все едно да продадете неговата плѣтъ и кръвъ, неговото здравие и животъ... На 8—12 день на правилно присаденото дѣте се дава свидѣтелство, че присаждането му е удовлетворително. Това свидѣтелство послѣ може да му послужи при постапването му въ училището¹⁾.

Домашна аптека.

Прев. Т. Георгиевъ.

40. Касторово масло (ol. ricini, индѣля). Всѣмъ известно, леко и нѣжно очистително сръдство. Порцията за възрастниѣ е отъ 1—1½ чорбяна лъжица (или 8—12 хапа съ касторово масло). Порцията на дѣцата отъ 1 до 2 чайни лъжички. Трѣбва да се държи въ добръ запушено стъкло и на студено мѣсто; инакъ скоро се разваля.

41. Клистирний инструментъ (клизирна спринцовка, клистирна трѣбичка, тудумба). Клизирната трѣбичка е една необходима принадлежностъ въ всѣка домашна аптека — по тази причина, че скорошното или продължителното запичане (кабѣзъ) се сръща твърдѣ често, а клистира е едно най-просто и вѣрно сръдство противъ него. Подиръ всѣко употребление, наконечника (краятъ) на клистирната трѣбичка, колкото се може по-добръ, да се очисти.

42. Крушовъ кора (cortex frangulae). Очистително. Една чорбяна лъжица дребно нарѣзани изсушени кори се обливатъ съ 1½ чаша врѣла вода, настоява се или се подварява около 10 минути, прецѣждатъ я и, като истине, испиватъ жидкостта съ захаръ. Порцията за възрастниѣ една чаша отваръ на два пѣти, чрезъ часъ, или всѣки два часа, по 1 чорбяна лъжица.

ОТГОВОРИ.

Г-ну Т. въ София. За рѣшението на Вашиятъ въпросъ трѣбва да се обърнете къмъ автора на «Бракъ и безбрачие». Нѣмаме нищо общо съ него.

Г-ну Х. въ Варна. На подобни въпроси отговоритѣ не се даватъ публично. — Упитѣ ви винаги се зачервяватъ, щомъ влизате отъ студено на топло, може би, за това, защото сѣ пострадали веднажъ отъ мразътъ. — Въобще трѣбва да се каже, че върху подобни въпроси отговоритѣ не могатъ да бѣдатъ точни, безъ да се види болния и безъ да се распята.

Г-ну П. въ Разградъ. Заочно не може да се каже нищо положително. Описанитѣ отъ Васъ явления могатъ да бѣдатъ и отъ расширочения стомахъ и отъ друго нѣщо. И въ първия и въ втория случай, съпржата Ви трѣбва да се дѣлува отъ доктора.

¹⁾ Въ 52 бр. на «Държавенъ Вѣстникъ» т. г. е напечатанъ нашия отчетъ върху вакцинацията въ България презъ миналата 1885 год., презъ която всяко бѣха присадени съ детритъ 28,098 лица, отъ които сѣ хванали: дѣца за пръвъ пѣтъ присадени 94 процента; дѣца за вторий пѣтъ присадени (ревакцинирани) 76%; възрастни (ученици, солдати) за пръвъ пѣтъ присадени 85%; възрастни за вторий пѣтъ присадени (ревакцинирани) 75%. Отъ като се води статистиката за вакцинациитѣ (отъ четири години насамъ) сѣ присадени повече отъ 70,000 дѣца и възрастни, съ сръдѣнъ успѣхъ 93% на стотъхъ дѣца. Редакцията.